

قَصِيدَةُ فِي الْعِلْمِ وَ آدَابِ طَلْبَتِهِ

ناظم: عبدالبارى بن حماد الأنصارى

مترجم: سيد مسلم تخت دار

مدرسه اميريه

جزيره قشم - گياهدان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَصِيدَةُ فِي الْعِلْمِ وَ آدَابِ طَلْبَتِهِ

ناظم:

عبدالباري بن حماد الأنصاري

مترجم:

سيد مسلم تفت دار

مدرسه اميريه

جزيره قشم – گياهدان

فهرست

٧.....	مُقَدِّمَةٌ
١٢.....	فَضْلُ الْعِلْمِ وَالْعُلَمَاءِ
١٨.....	فَضْلٌ فِي إِصْلَاحِ النَّيِّةِ وَالِاتِّبَاعِ
٢٠.....	فَضْلٌ فِي حِفْظِ الْعِلْمِ وَكَيْفِيَّتِهِ
٢٤.....	فَضْلٌ فِي أَصْنَافِ الْعُلُومِ
٣١.....	فَضْلٌ فِي آدَبِ الطَّالِبِ مَعَ شَيْخِهِ
٣٤.....	فَضْلٌ فِي الْكُتُبِ وَفَضْلٌ جَمْعُهَا وَتَحْصِيلُهَا
٣٥.....	فَضْلٌ فِي آدَبِ الطَّالِبِ مَعَ رُفَقَائِهِ فِي الطَّلَبِ
٣٧.....	فَضْلٌ فِي سُلُوكِ الطَّالِبِ وَإِصْلَاحِهِ نَفْسَهُ
٤٤.....	خَاتَمَةٌ

مُقَدِّمَةٌ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا مِنْ
طُرُقِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أجنحتها رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ،
وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ، وَمَنْ فِي الْأَرْضِ،
وَالْحَيَّتَانِ فِي جَوْفِ الْمَاءِ، وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ، كَفَضْلِ
الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ،
وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا وَرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ
أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ»^١.

هر کس راهی برای جستجوی علم بپیماید الله عزوجل
راهی برای او بسوی بهشت هموار می سازد.
و فرشتگان پره‌ای خود را برای طالب علم می گسترانند
زیرا کارش را - که طلب علم است - می پسندند.

^١ . حسن ابوداوود ٣٦٤١

و همهٔ کسانی که در آسمان‌ها و زمین هستند حتی ماهیان در آب، برای عالم طلب آمرزش می‌کنند. و برتری عالم بر عابد مانند برتری ماه بر سایر ستارگان است.

و علما وارثین پیامبران هستند؛ البته پیامبران درهم و دیناری به ارث نگذاشته‌اند؛ بلکه تنها علم را به ارث گذاشته‌اند و هر کس علم کسب کند بهرهٔ فراوانی را به دست آورده است.

قصیده‌ای در مورد علم و آداب جستجوی آن، بنام «**قَصِيدَةُ فِي الْعِلْمِ وَآدَابِ طَلْبَتِهِ**» به دستم رسید. این قصیده توسط شیخ دکتر عبدالباری حماد الأنصاری حفظه الله به تاریخ رمضان سال ۱۴۴۱ هجری قمری در مدینهٔ منوره به نظم درآورده شده که حاوی ۱۳۹ بیت است.

شروع کردم به مطالعه و تعمق در ابیات... نظم زیبا و روان آن مرا مجذوب خود ساخت علاوه بر آن مشاهده کردم که قصیده‌ای پرمحتوا است و ناظم حفظه الله مطالب مهم پیرامون موضوع را خوب گردآوری نموده است. بنابراین

با توکل بر الله عزوجل، روز جمعه، کار ترجمه و تایپ آن را آغاز نمودم و با عون و یاری الله عزوجل تقریباً با گذشت هشت ساعت به پایان رسید. الله عزوجل را شاکرم که توفیق اتمام آن را عنایت نمود.

از الله عزوجل خواستارم که این کار ناچیز را به درجه قبولی برساند و ما را به بندگی بپذیرد.

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

سید مسلم تخت‌دار
مدرسه امیریه
جزیره قشم - گیاهدان
۱۴۰۰/تیر/۲۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَصِيدَةٌ فِي الْعِلْمِ وَآدَابِ طَلَبَتِهِ
مُقَدِّمَةٌ

بِحَمْدِ اللَّهِ أَبَدًا فِي مَقَالِي فَأَحْمَدُهُ تَعَالَى ذَا الْجَلَالِ

با حمد و ستایش الله عزوجل گفته‌ام را آغاز می‌کنم. پس خداوند متعال شکوهمند را حمد و ثنا می‌گوییم.

وَأَشْكُرُهُ عَلَى فَضْلٍ وَمَنْ لِنِعْمَائِهِ نَرَاهُ عَلَى التَّوَالِي

و بر فضل و منتش شکرش را بجا می‌آورم به خاطر نعمت‌های پیوسته و لاینقطع که آن‌ها را می‌بینیم.

وَيَتَّبَعُهُ عَلَى خَيْرِ الْبَرَايَا صَلَاةً مَعَ سَلَامٍ بِاتِّصَالِ

و بر بهترین خلائق، صلواتی که به سلام متصل است را همراه می‌سازم.

وَبَعْدُ أَقُولُ ذَا نَظْمٍ لَطِيفٍ لِفَضْلِ الْعِلْمِ حَاوٍ بِاشْتِمَالِ

و بعد (از حمد و صلوات) می‌گویم: این نظم اندکی است که در برگیرنده و شامل فضل علم است.

وَأَدَابٍ لَهُ مَنْ قَامَ فِيهَا بِإِذْنِ اللَّهِ يَظْفَرُ بِالتَّوَالِ

و (همچنین در برگیرنده) آداب علم است کسی که بدان عنایت بورزد و توجه نماید به امر و اراده الله عزوجل به نعمت و پاداش دست پیدا می کند.

فَضْلُ الْعِلْمِ وَالْعُلَمَاءِ

رُسُوحُ الْعِلْمِ مِنْ خَيْرِ الْخِصَالِ وَنَشْرُ الْعِلْمِ مِنْ نَظْمِ الْمَعَالِي

تبحر و زبردستی در علم از بهترین خصال است و نشر علم از آراستن ارجمندی است.

تَرَاهُ مُقَرَّبًا لِلَّهِ زُلْفَى عَزِيْزًا قَدْرُهُ فِي النَّاسِ غَالِي

به یقین می دانی که علم و دانش نزدیک کننده فرد به الله عزوجل و در میان مردم جایگاهش عزیز و با ارزش و محبوب است.

وَيَرْفَعُ رَبُّنَا الْعُلَمَاءَ فَتَعْدُو مَرَاتِبُهُمْ رَفِيعَاتٍ عَوَالِي

پروردگار ما مقام و منزلت علما و دانشمندان را بالا برده است پس مرتبه و جایگاه ایشان رفیع و والا گردید.

وَحَشِيَّتُهُ تَجَلَّتْ فِي ثِقَاهُمْ وَقَدَحَا زُوا الْجَمِيلِ مِنَ الْخِلَالِ

و خوف و خشیت علما از الله عزوجل در تقوای ایشان تجلی نمود و ایشان صفات و ویژگی‌های زیبایی را نایل شدند.

وَفَضْلُهُمْ عَلَى الْعِبَادِ يُلْفَى كَفَضْلِ الْبَدْرِ فِي ظُلَمِ اللَّيَالِي

فضل و برتری علما بر سایر بندگان همانند برتری ماه شب چهارده در تاریکی‌های شب دیده می‌شود.

وَهُمْ مِيرَاثُ رَسُولِ اللَّهِ حَقًّا لَهُ نَالُوا فَأَكْرَمَ بِالْمَنَالِ

ایشان میراث حقیقی پیامبران خدا هستند که به آن میراث دست یافتند و چه خوب چیزی است که بدست آورده شود.

وَمَنْ يَسْئَلْكَ طَرِيقَ الْعِلْمِ يَسْهَلُ لَهُ دَرْبٌ إِلَى الْجَنَّاتِ تَالِ

و کسی که راه علم را بپیماید راهی بسوی بهشت برایش آسان و هموار می‌شود.

وَإِنَّ الْعِلْمَ بِالْعُلَمَاءِ يَبْقَى وَفَضْلُ الْعِلْمِ لَا يَخْفَى بِحَالٍ

بی‌گمان علم و دانش، علما را جاویدان می‌گرداند و فضیلت علم هرگز پوشیده نیست.

وَهَذَا الْعِلْمُ يَخْلُو فِي قُلُوبٍ تَذُوقُ بِنَيْلِهِ طَعْمَ الْمَعَالِي

و این علم در قلب‌ها شیرین می‌شود که با دست یافتن به آن، طعم بزرگی و ارجمندی را می‌چشی.

وَتَقَرُّنُ سَعْيَهَا بِدُعَاءِ رَبِّ لِتَوْفِيْقٍ يُعِينُ عَلَيَّ اِشْتِغَالِي

و سعی و تلاش در جستجوی علم را همراه می‌سازی با دعا به درگاه پروردگار عزوجل جهت توفیقی که بر مشغول شدن به علم و دانش یاری رساند.

فَدَرْبُ لَمْ يَكُ التَّوْفِيْقُ فِيهِ حَرِيٌّ بِاجْتِنَابِ وَاغْتِرَالِ

زیرا راهی که توفیق الله عزوجل در آن نباشد سزاوار دوری ورزیدن و کناره‌گیری کردن است.

وَعِلْمٌ لَمْ تُقَارِنَهُ تَقَاءً بِهِ نَوْعُ اخْتِلَالٍ وَاعْتِلَالٍ

و علم و دانشی که با تقوا همراه نباشد به آن، نوعی خلل و نقص است.

فَكُنْ رَجُلًا أَخَا صَبْرٍ وَتَقْوَى فَإِنَّ الصَّبْرَ مِنْ شِيمِ الرِّجَالِ

پس مردی باش که همنشین صبر و تقوا است زیرا صبر و شکیبایی از خصال بزرگ مردان و نیکمردان است.

وَلَا تَبْخُلْ بِوَقْتٍ فِيهِ يَمُضِي- فَوْقَ الْعِلْمِ مَفْقُودُ الْمِثَالِ

و در وقتی که در گذر است بخیل نباش (و در علم و دانش سپری کن) زیرا زمان علم و دانش مثالی ندارد (و اگر وقت گذشت دیگر باز نخواهد گشت).

وَوَاصِلٌ فِي طَلَابِ الْعِلْمِ جُهْدًا عَلَى مَرِّ اللَّيَالِي وَاللَّيَالِي

و بر گذر شبها و شبها با تلاش و کوشش پیوسته در جستجوی علم و دانش باش.

فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يُعْطِيكَ بَعْضًا بَعِيرِ الْكَلِّ مِنْكَ عَلَى التَّوَالِي

زیرا علم و دانش مقداری از خود را به تو نمی‌دهد مگر با خستگی ناپذیری و مداومت از تو.

وَبَادِرُ وَاعْتَنِمِ فِي الْعِلْمِ دَوْمًا شَبَابَكَ قَبْلَ شَيْبٍ فِي الْقَدَالِ

و قبل از پدیدار شدن موی سفید در پشت سر، جوانی‌ات را در طلب علم و دانش غنیمت
شمر و بشتاب.

وَكُنْ ذَا هِمَّةٍ عَلِيًّا لِتَقْفُو عَلَى خُطَوَاتِ قَوْمِ ذِي كَمَالِ

و همت بلندی داشته باش تا اینکه بر گام‌های بزرگ‌مردان قدم نهی.

وَإِمَّا كَبُوءٌ حَصَلَتْ وَمَرَّتْ فَعَاوِذُ كَرَّةٍ إِصْلَاحِ حَالِ

و اگر به زمین خوردی و گذشت پس برای اصلاح حال، دوباره باز گرد.

وَلَا تَيْأَسُ فَإِنَّ اللَّهَ يُعْطِي عَلَى حُسْنِ اضْطِبَارٍ وَاحْتِمَالٍ

و نا امید مشو زیرا خداوند بر صبر و شکیبایی و تحمل نیکو، عطا می کند و می بخشد.

وَرَاعِ الْحِفْظَ وَاسْتَظْهَرَ مَثَنٍ لِّتَرْسَخَ فِي دُرُوسِكَ وَالْمَقَالِ

و حفظ و از بر کردن متن را مراعات نما تا اینکه در دروس و گفته ها استوار و متبحر و زبردست شود.

وَقَدِّمُ حِفْظَ قُرْآنٍ عَظِيمٍ وَكُنْ لِكِتَابِ رَبِّكَ خَيْرَ تَالِيٍ

و حفظ قرآن کریم را (بر علوم دیگر) مقدم کن و بهترین تلاوت کننده کتاب پروردگارت باش.

وَشَارِكْ فِي عُلُومِ الشَّرْعِ طَرًّا فَإِنَّ عُلُومَهُ ذَاتُ اتِّصَالٍ

و در تمامی علوم شریعت مشارکت داشته باش زیرا علوم شریعت به همدیگر متصل و مرتبط هستند.

وَمَنْ رَامَ التَّخَصُّصَ فِي جَمِيعٍ فَوَسْوَسَةٌ وَضَرْبٌ مِنْ خِيَالٍ

و کسی که قصد تخصص در تمامی علوم دارد پس این وسوسه و نوعی خیال‌بافی است.

فَصْلٌ فِي إِصْلَاحِ النَّيَّةِ وَالِاتِّبَاعِ
وَالْتَّحْذِيرِ مِنَ التَّفَرُّقِ وَالْإِبْتِدَاعِ

فَأَخْلِصْ نِيَّتَكَ لِتُخْلِصَ فِي النَّوَايَا وَصَحِّحْهَا لِتَحْظِيَ بِالنَّوَالِ

پس در نیت اخلاص داشته باش سپس اخلاص داشته باش و نیت را تصحیح کن تا اینکه دهش‌ها و بخشش‌های خداوندی را بدست آوری.

فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى لِعَبْدِهِ إِذَا شَرِكَ يُقَارَنُ بِالْفِعَالِ

زیرا الله عزوجل از بنده‌ای راضی نمی‌شود هرگاه شرکی در کارهایش همراه شد.

وَهَذِي سُنَّةُ الْمُخْتَارِ فَاتَّبِعْ وَبَاعِدْ عَنِ هَوَى بَدْعِ الْمَقَالِ

و این راه و روش رسول برگزیده است پس دنبال کن و از هوا و هوس بدعت‌های قوی دوری گزین.

وَكُنْ رَجُلًا صَاحِبَ الْعَقْدِ دَوْمًا وَمُتَّبِعًا لِأَسْلَافِ الرَّجَالِ

و فردی باش که همیشه عقیده‌اش صحیح است و از سلف صالح پیروی می‌کند.

وَهُمْ خَيْرُ الْقُرُونِ مَضَتْ جَمِيعًا بِقَرْنِ أَوَّلِ ثَانٍ وَتَالِ

ایشان بهترین قرون‌ها هستند که همه گذشتند قرن اول و دوم و دنبال آن (قرن سوم).

وَحَازِرٌ مِنْ تَحْزُبٍ مَنْ تَرَدَّى بِتَفْرِيقِ مِنَ الْأَحْزَابِ الضَّلَالِ

و از حزب‌گرایی کسانی از احزاب و گروه‌های گمراه بپرهیز که با جدا شدن از جماعت مسلمانان به جای نخست خود بازگشتند.

وَلَا تَحْفَلْ بِغَيْرِ الْحَقِّ قَوْلًا فَغَيْرِ الْحَقِّ مَرْدُودُ الْمَقَالِ

و به غیر از قول حق، به قولی توجه نکن زیرا قول غیر حق مردود است.

وَإِنَّ الْحَقَّ بَاقٍ فِي الْبَرَايَا جَدِيدًا لَيْسَ تُخْلِقُهُ اللَّيَالِي

و بی‌گمان در میان آفریدگان، حق همیشه جدید است که گذشت شب‌ها آن را مندرس نمی‌سازد.

فَضْلٌ فِي حِفْظِ الْعِلْمِ وَكَيْفِيَّتِهِ

وَرَاعَ تَدْرُجًا فِي الْعِلْمِ حَتَّى يُرَى سَهْلًا عَلَيْكَ لَدَى اشْتِغَالِ

و اندک‌اندک و پله‌پله خواندن در علم را مراعات کن تا اینکه اشتغال به علم برایت سهل و آسان دیده شود.

وَكَرَّرَ مَا حَفِظْتَ عَلَى الدَّوَامِ سَوَاءً فِي مَقَامِكَ وَارْتِحَالِ

و پیوسته محفوظات خویش را تکرار کن، (و این تکرار) در حضر و در سفر یا در نشست و برخاست یکسان است..

فَإِنَّ الْحِفْظَ يُفْلِتُ مِنْكَ حِينًا وَتَكَرَّرَ التَّعَاهُدِ كَالْعِقَالِ

زیرا حفظ گاهی از تو می‌گریزد و تکرارِ محفوظات همانند بستن پای شتر است.

وَهَاكَ طَرِيقَةً لِلْحِفْظِ فَأَعْمَلْ عَلَى وَفْقِ لَهَا نِلْتَ الْمَعَالِ

و برای حفظ، روشی را بگیر و بر این وفق عمل کن که به ارجمندی می‌رسی.

فَرَدِّدْ جُمْلَةَ الْمَحْفُوظِ قَوْلًا قَرِيبَ الْأَرْبَعِينَ بِلَا كَلَالِ

پس جمله حفظ شده را بدون ملالت و خستگی نزدیک چهل بار گفتن حفظ کن.

وَرَاجِعْ بَعْدَ يَوْمٍ ثُمَّ سَبْعٍ وَشَهْرٍ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَى الْكَمَالِ

و بعد از یک روز سپس تا هفت روز و بعد از آن تا یک ماه کامل مراجعه کن.

وَرَاعِ الرَّبْطَ لِلْأَجْزَاءِ دَوْمًا لِيَنْضَبِطَ الْجَمِيعُ عَلَى التَّوَالِي

و همیشه ربط و پیوند بین اجزاء حفظ شده را مراعات کن تا اینکه تمام محفوظات پشت سر هم منظم مرتب شوند.

وَأَمَّا كَانَ حِفْظَكَ ذَا وَهَاءٍ فَزِدْ عَدَدًا لِتُحْرِزَهُ بِبَالٍ

و اگر حفظ تو ضعیف است پس بر عدد تکرار بیفزای تا اینکه در قلب خویش آن را نگهداری و حفظ نمایی.

وَلَا تَسْأَمْ مِنَ التَّكْرَارِ فِيهِ فَإِنَّ الْحِفْظَ يَسْهُلُ فِي الْمَالِ

و از تکرار کردن در آن خسته نشو زیرا در آینده حفظ آسان می شود.

وَإِنَّ الدَّهْنَ يَضَعُفُ ثُمَّ يَقْوَى إِذَا كَثُرَ الْمِرَانُ عَلَى اتِّصَالِ

و ذهن (در ابتدا) ضعیف می شود سپس قوی می شود هرگاه تمرین پیوسته بسیار شد.

وَمَا تُورُّ عَنِ الْعُلَمَاءِ: إِذَا مَا حَفِظْتَ الْمَتْنَ كُلًّا بِاِكْتِمَالِ

و از علما نقل شده و رسیده: که هرگاه متن را به تمامی کامل حفظ کردی..

فَكَرَّرَهُ إِلَى مَقْدَارِ عَامٍ لِيَحْوِيَهُ الْفُؤَادُ بِلَا اخْتِلَالٍ

آن را تا مدت یک سال تکرار کن تا اینکه بدون خللی قلب آن را در خود نگهدارد.

وَخُصَّ تَعَاهُدًا لِكِتَابِ رَبِّ فَوَرْدَكَ لَا تَدَعُ فِي كُلِّ حَالٍ

و مراقبت و حفظ و نگهداری (محفوظات) به کتاب پروردگار اختصاص داده شده است پس در هیچ حالتی ورد خویش را ترک نکن.

وَلَا تَغْتَرَّ إِنْ أُوتِيَتْ ذِهْنًا بِفَهْمٍ فَائِقٍ دُونَ اِشْتِغَالٍ

و اگر ذهن ثاقب و فهم ممتاز داده شده‌ای بدان مغرور نشو و فریب آن نخور که بدون پرداختن به حفظ...

فَذِهْنُ الْمَرْءِ لَا يُغْنِيهِ شَيْئًا بِلَا سَعْيٍ وَجِدٍّ وَاحْتِمَالٍ

و بدون تلاش و کوشش و جدیت، ذهن شخص به درد او نمی‌خورد و فایده‌ای برایش ندارد.

وَعَلَّمَ جَاهِلًا ذَاكِرَ رَفِيقًا لِيَثْبُتَ عِلْمَكَ الْمَاضِي بِبَالٍ

و ناآگاهی را بیاموز و با دوستی مذاکره کن تا اینکه علم و دانش گذشته‌ات در قلب ثابت و پایدار بماند.

وَطَالِعَ سِيرَةَ الْعُلَمَاءِ بِكُتُبٍ حَوَتْ فَضْلًا وَنُبْلًا فِي الْخِصَالِ

و با خواندن کتاب‌ها سیرت علما را مطالعه کن که فضل و بزرگ‌منشی در صفات و خلق‌وخوی را در خود جمع کرده است.

لِتَعْرِفَ هِمَّةً كَانُوا عَلَيْهَا وَصَبْرًا فِي الرَّقِيِّ إِلَى الْمَعَالِي

تا اینکه عزم و اراده و تلاش و جدیتی که داشتند و صبر و شکیبایی که در بالا رفتن به بزرگی و ارجمندی داشتند را بشناسی.

فَضْلٌ فِي أَصْنَافِ الْعُلُومِ

وَمَنْ كَانَتْ طَبِيعَتُهُ لِعِلْمٍ يَخُضُّ فِيهِ بِيُسْرٍ - وَاكْتِمَالٍ

و کسی که خصوصیت و سرشت وی به علمی باشد با تدرج و تکمیل نمودن در آن فرو رود.

وَبَعْضُ النَّاسِ يُلْفَىٰ ذَا مُيُولٍ لِبَعْضِ دُونَ بَعْضٍ لِإِحْتِفَالِ

و برخی از مردم دیده می‌شوند که به بعضی از علوم بغیر از بعضی دیگر میل و رغبت و عنایت و توجه دارند.

وَأَصْنَافُ الْعُلُومِ لَهَا افْتِرَاقٌ فَمِنْهَا غَايَةٌ فِي كُلِّ حَالٍ

و انواع علوم با یکدیگر فرق دارند بعضی از آن‌ها همیشه غایه و هدف هستند.

وَمِنْهَا آلَةٌ تُرْجَىٰ لِغَيْرٍ فَهَذَا الْفَرْعُ بَعْدَ الْأَصْلِ تَالٍ

و بعضی از این علوم آلتی هستند که برای علوم دیگر درخواست می‌شوند پس این نوع از علوم فرع هستند که بدنبال اصل می‌آیند.

فَلَا تَشْغَلُ فُؤَادَكَ فِي فُضُولٍ لَهَا صِيَةٌ وَلَيْسَتْ بِالثَّقَالِ

پس قلب خویش را در امور اضافی مشغول مگردان که شهرت و آوازه دارد ولی وزن ندارد.

وَلَكِنْ أَلِقْ جُهْدَكَ فِي نَفِيْسٍ مِنْ الْعِلْمِ الْعَظِيمِ الْقَدْرِ عَالٍ

اما تمام تلاش و کوشش خویش را در (جمع‌آوری) معلومات با ارزش از علوم بزرگ و با منزلت بکار گیر.

وَأُخْذُ مِنْ آلَةِ قَدْرًا وَسَيْطًا يُعِينُكَ فِي التَّفَقُّهِ وَالْمَقَالِ

و از علوم آلت مقداری متوسط برگیر که در فقه‌آموزی و گفتار تو را یاری رساند.

وَمَنْ يَكُ حَائِزًا فِي كُلِّ عِلْمٍ نَصِيْبًا كَانَ فَدَا فِي الرَّجَالِ

و هر کس که در هر علمی بهره‌ای بدست آورد مردی بی‌همتا و یگانه می‌شود.

يُرِيدُ اللَّهُ خَيْرًا لَيْسَ يَخْفَى لِمَنْ بِالْفِقْهِ يُلْفَى دَا اشْتِغَالَ

خداوند خیر کامل را اراده می‌کند - و این بر همگان پوشیده نیست - به کسی که دیده شود به فقه مشغول است.

وَحَيْرُ النَّاسِ مَنْ أَضْحَى مُقِيمًا يُعَلِّمُ لِلْقُرْآنِ عَلَى التَّوَالِي

و بهترین مردم کسی است که صبحگاهان بماند و یکسره قرآن را آموزش دهد.

وَتَفْسِيرُهُ لَهُ قَدْ حَازَ فَضْلًا وَعَالِمُهُ جَدِيرٌ بِالْمَعَالِي

و علم تفسیر فضل و شرفی را نایل شده (که سایر علوم ندارند) و عالم و دانشمند به آن، سزاوار ارجمندی و بزرگی است.

وَدَعْوَةُ غَافِلٍ بِسَدِيدِ قَوْلٍ طَرِيقُ الْأَنْبِيَاءِ ذَوِي الْكَمَالِ

و دعوت دادن ناآگاه و غفلت ورزیده با قولی راست و استوار، راه و روش پیامبرانی است که به کمال رسیده‌اند.

وَدَشْرُ عَقِيدَةٍ صَحَّتْ وَقَامَتْ عَلَى نَهْجِ سَدِيدٍ وَاعْتِدَالِ

و (همچنین) نشر دادن عقیده صحیحی که بر منهج مستحکم و راست و میانه‌روی استوار است.

لَهَا الْوَحْيَانِ أَصْلٌ وَاقْتِفَاءٌ لِخَيْرِهِمْ قُرُونًا بِامْتِثَالِ

برای دعوت و توحید، دو وحی (قران و سنت) و پیروی و امتثال امر از بهترین قرون اصل است.

وَرَدٌ ضَّلَالَةٍ الْجَافِينَ عَنْهَا لِمَنْ خَيْرِ الْمَقَامَاتِ الْعَوَالِي

و رد دادن بر گمراهی دور شوندهگان از آن، از بهترین منازل و جایگاههای رفیع است.

وَنُصْرَةٌ سُنَّةِ الْمُخْتَارِ فَضْلٌ لَهُ مَعْنَى رَفِيعُ الْقَدْرِ عَالٍ

و یاری دادن سنت رسول برگزیده صلی الله علیه وسلم فضیلتی با اهمیت و جایگاهی رفیع و عالی دارد.

بِتَمْيِيزِ الصَّحِيحِ وَمَا رَوَاهُ مِنْ الضَّعْفِيِّ ذَوِي وَصْفِ اغْتِلَالِ

(نصرت دادن) با جدا کردن صحیح و آنچه روایت شده از ضعیف و موضوعی که دارای علت هستند.

وَشَرَحُ لِلْحَدِيثِ وَدَفَعُ وَهُمْ لِمَنْ زَعَمَ التَّعَارُضَ فِي الْمَقَالِ

و شرح حدیث و دفع نمودن اشتباهات و شبهه‌ها برای کسی که می‌پندارد در روایت تعارض وجود دارد.

وَنُضْرَةُ وَجْهِهِ وَعَظِيمُ أَجْرٍ لِمَنْ يَرْوِي الْحَدِيثَ بِلَا اخْتِلَالٍ

و روشنی و شادابی چهره و اجر و پاداش بس بزرگ برای کسی که حدیث را بدون خلل روایت کند.

وَمِرْقَاةُ الْعُلُومِ التَّخَوُّفَا عِلْمٌ فَمَا عِلْمٌ صَحِيحٌ مِنْهُ خَالٍ

و نردبان علوم، نحو است این را بدان و هیچ علم صحیحی از علم نحو خالی نیست.

كَذَا عِلْمُ الْحَدِيثِ لَهُ عُلُومٌ تَقِيهِ مِنَ اخْتِلَالٍ وَاعْتِلَالٍ

همچنین علم حدیث، علمی دارد که از خلل و علت آن را مصون می‌دارد.

كَذَاكَ أُصُولُ فِقْهِ مَنْ دَرَاهَا يَنْلُ فِي الْفِقْهِ حَظًّا ذَا كَمَالِ

همچنین اصول فقه، کسی که آن را یاد گرفت در فقه بهره کامل و وافی بدست می آورد.

وَفِي لُغَةٍ تَبَصَّرُ بِاِقْتِدَارٍ لِيَحْضَلَ مَا تُؤَمِّلُ بِاِكْتِمَالِ

و در علم لغت با اقتدار بیندیش و تفکر کن تا اینکه کامل و وافی بدست آوری آنچه آرزوی آن را داری.

كَذَاكَ بَلَاغَةٌ فِي الْقَوْلِ فَافْهَمْ بَيَانًا أَوْ بَدِيعًا ذَا جَمَالِ

همچنین بلاغت در گفتار، پس بیان و بدیع زیبا را فهم کن و یاد بگیر.

وَقَرُضُ الشَّعْرِ قَدْ يُؤْتَاهُ نَاسٌ وَلَا يَظْرَأُ عَلَى نَاسٍ بِبَالِ

و سرودن شعر به برخی از مردم داده شده و بر قلب برخی دیگر هرگز خورده است.

فَكُنْ حَسَانَهُمْ لَا تَقْفُ قَوْمًا لَهُمْ فِي شِعْرِهِمْ نَوْعٌ ابْتِدَالٍ

پس همانند حسان بن ثابت باش و پیروی مکن از قومی که در شعر آنان نوعی از بذله‌گویی و هرزه‌گویی وجود دارد.

فَصَلِّ فِي آدَبِ الطَّالِبِ مَعَ شَيْخِهِ

وَحُذْمِنَ عِلْمِ شَيْخِكَ بِاحْتِرَامٍ وَعَامِلُهُ بِأَخْلَاقِ عَوَالِي

و با احترام از شیخ خود علم برگیر و با اخلاق والا با وی تعامل نما.

وَقُمْ بِجَمِيلِ خِدْمَتِهِ بِرَفْقٍ لِتَأْخُذَ صَفْوَةَ عِلْمٍ مِنْهُ غَالِي

با نیکی و با نرمی و ملاحظت به خدمت‌گذاری اش به پا خیز تا اینکه از پاکی علم ارزشمند وی أخذ نمایی.

وَأَنْصِتْ، لَا تُسَابِقْهُ بِقَوْلٍ وَكُنْ رَجُلًا رَزِينًا فِي الرَّجَالِ

و سکوت اختیار کن و در گفتار از وی پیشی نگیر و در میان مردم، مردی سنگین و با وقار باش.

وَقَيْدٌ مِنْ فَوَائِدِهِ دُرُوسًا تَكُونُ لَدَيْكَ مِنْ أَغْلِ اللَّالِي

و از فواید دروس وی بنویس که نزدت از ارزشمندترین و گرانبهاترین مرواریدها می باشد.

وَلَا تَنْقُلْ لَهُ قَوْلًا لِغَيْرٍ يُكَدِّرُ صَفْوَهُ فِي كُلِّ حَالٍ

و هرگز برایش از قول دیگران نقل نکن که حالش را مکدر می سازی (یعنی: مثلاً نگوید: در فلان مسأله شما چنین جواب دادید اما فلان عالم بر خلاف گفته شما می گوید).

وَعَيْبَ الشَّيْخِ لَا تَذْكُرْ وَقَابِلٍ إِذَا هُوَ قَدْ جَفَاكَ بِالِاحْتِمَالِ

و عیب شیخ خویش را بازگو نکن و هرگاه وی به تو جفا کرد با تسامح مقابله کن.

وَلَا تَسْتَحِي مِنْ سُؤْلِ لِشَيْخٍ فَمِفْتَاحُ النَّبَاهَةِ فِي السُّؤَالِ

و از پرسیدن از شیخ شرم مکن زیرا کلید هوشیاری و آگاهی در پرسیدن است.

فَلَيْسَ بِنَائِلٍ عِلْمًا حَيًّا وَلَا ذُو الْكِبَرِ أَيْضًا وَاخْتِيَالِ

و شخص خجول و کمرو به علم دست نمی‌یابد و نه متکبر و خود بزرگ بین همچنین.

وَلَا تَنْسَ الدُّعَاءَ لَهُ كَثِيرًا فَإِنَّ الشُّكْرَ مِنْ خَيْرِ الْخِلَالِ

و فراموش نکن برایش دعا بسیار کنی زیرا تشکر کردن و شاکر بودن از بهترین خصلت‌هاست.

وَشُدَّ الرَّحْلَ لِلْأَسْفَارِ حِينًا إِذَا مَا احْتَجَّتْ شُدًّا لِلرَّحَالِ

و گاهی بار سفر بند، هرگاه به بار سفر بستن احتیاج پیدا کردی.

لِتَلْقَى فِي الْبِلَادِ شُيُوخَ عِلْمٍ وَتَأْخُذَ عَنْهُمْ الْإِسْنَادَ عَالِي

تا اینکه در شهرها و سرزمین‌ها، علما را ملاقات کنی و اسناد عالی از ایشان بگیری.

وَنَوْعٌ مِنْ شُيُوخِكَ فِي فُنُونٍ لِكَيْ تَحْظَى بِعِلْمِ ذِي اكْتِمَالٍ

و در فنون مختلف از شیوخ متنوع بهره بگیر تا اینکه علم و دانش کامل حاصل کنی.

فَإِنَّ الشَّيْخَ قَدْ يُخْطِي وَيَبْذُو صَوَابٌ عِنْدَ غَيْرٍ فِي الْمَقَالِ

زیرا شیخ گاهی اشتباه می‌کند و (ممکن است) قول صحیح نزد دیگری در گفته‌اش روشن شود.

فَضْلٌ فِي الْكُتُبِ وَفَضْلٌ جَمْعُهَا وَتَخْصِيلُهَا

وَكُتُبُ الْعِلْمِ حَصَّلَهَا بِبَدَلٍ وَلَا تَبْخُلْ بِوَفْرِ أَوْ بِمَالٍ

و کتاب‌های علمی را با خریدن به چنگ آور و به بسیاری مال (در پرداخت بهای کتاب) بخل نورز.

فَكُتُبُ الْعِلْمِ عُدَّةٌ كُلُّ حَبْرٍ يُرَاجِعُهَا لِبَحْثٍ أَوْ سُؤَالٍ

کتاب‌های علم، ابزار هر دانشمندی است که جهت بحث و تحقیق به آن‌ها مراجعه می‌کند.

تُوسِّعُ مَدْرَكًا وَتَزِيدُ عَقْلًا وَتَحْفَلُ بِالذَّخَائِرِ وَاللَّائِلِي

آگاهیات را وسعت می‌دهی و عقل و هوش‌ات را زیاد می‌کنی و ذخایر معلومات و مرواریدهای حکمت را فزونی می‌بخشی.

وَكُنْ فِيهَا أَحَا حَذِقٍ وَفَهْمٍ بِأَقْدَمِهَا وَأَجْوَدَهَا وَغَالِي

و با قدیمی‌ترین کتاب‌ها و بهترین و ارزشمندترین آن‌ها، دوست زیرک و باهوش باش.

وَلَا يَكْفِي اقْتِنَاءَ دُونَ بَحْثٍ وَتَفْتِيْشِ وَقَيْدِ وَاشْتِغَالِ

خوشا به سعادت کسی که نبی‌اکرم صلی الله علیه و سلم از کرم، دستار خویش را برایش

فَصْلٌ فِي آدَبِ الطَّالِبِ مَعَ رُفَقَائِهِ فِي الطَّلَبِ

وَلَا تَصْحَبْ سِوَى بَرٍّ وَفِيٍّ أَخِي عَقْلٍ وَنُصْحٍ وَاحْتِمَالِ

و بغیر از دوست نیکوکار و وفادار، و بغیر از برادر عاقل و ناصح و مسامحه‌گر با کسی دیگر دوستی نکن.

يُحِبُّ لَكَ الَّذِي يَرْضَى لِنَفْسِهِ وَيَكْرَهُ مَا يَسُوءُ مِنَ الْجَلَالِ

دوستی که آنچه برای خودش راضی می‌شود برای تو نیز دوست بدارد و آنچه از خصلت‌های بد است مکروه و ناپسند بداند.

وَأَمَّا زَلَّ يَوْمًا دُونَ قَصْدٍ فَسَامِحُهُ فَمَا حُرٌّ بِجَالٍ

و یا اینکه روزی بدون قصد لغزید پس او را مسامحه کن و در بگذر، زیرا هیچ شخص آزادی از لغزش خالی نیست.

وَلَا تَفَخَّرْ عَلَيْهِ بِمُحْسِنِ عَيْشٍ وَلَا عِلْمٍ وَلَا وَلَدٍ وَمَالٍ

و با زندگی خوش و مرفه بر او فخرفروشی نکن و نه با علم و دانش و با فرزند و مال.

وَأَمَّا كَانَ ذَا سَفَهٍ وَحُمَقٍ فَفَارِقْهُ وَأَبْعِدْ فِي الرَّحَالِ

و یا اگر سفیه و کم‌خرد و نادان است پس از او جدا شو و در سفر از او دور شو.

فَضْلٌ فِي سُلُوكِ الطَّالِبِ وَإِصْلَاحِهِ نَفْسَهُ
وَمَا يَلْزَمُهُ عِنْدَ تَعَلُّمِهِ وَتَأَهُّلِهِ

وَلَيْنَ قَلْبِكَ الْقَاسِي بِوَعْظٍ بِذِكْرِ اللَّقْبُورِ وَالْإِزْتِحَالِ

و قلب سخت خویش را با وعظ و نصیحت و با یاد مرگ و گورستان و کوچ کردن از این دنیا نرم کن.

وَكُنْ مُتَخَشِّعًا سَمْتًا وَفِعْلًا عَلَى الطَّاعَاتِ دَائِمٌ بِامْتِثَالِ

و خاشع و فروتن و با شکل و هیأتی زیبا باش و با امتثال دستور خداوند بر انجام طاعات مداومت نما.

وَأَكْثِرْ ذِكْرَ رَبِّكَ لَا تَدَعُهُ بِأَنْاءِ النَّهَارِ مَعَ اللَّيَالِي

و پروردگارت را بسیار یاد کن و در روز و شب آن را ترک نکن.

وَلَا تَغْفُلْ عَنِ الصَّلَوَاتِ لَيْلًا بِمُحْسِنِ تِلَاوَةِ السُّورِ الطَّوَالِ

و از نمازهای شب غافل مشو با تلاوت نیکوی سوره‌های طوال.

وَنَافِلَةَ الصَّيَامِ إِذَا تَأْتَتْ فَأَجْرُ الصَّوْمِ مَعْدُومُ الْمِثَالِ

و روزه سنت هرگاه به پایان رسید پس اجر و پاداش روزه بی‌مثال است.

وَنَاجِ اللَّهِ فِي الْأَسْحَارِ وَاسْأَلْ لِيَغْفِرَ مَا اقْتَرَفْتَ مِنَ الْفَعَالِ

و سحرگاهان با الله عزوجل راز و نیاز کن و خواستار آمرزش کارهای بدی باش که مرتکب آن شدی.

وَكُنْ ذَا عَادَةٍ بِحَيٍّ صُنْعِ لِمِيزَانٍ يُثَقَّلُ فِي الْمَالِ

و عادتت را دارا باش که برای سنگینی ترازوی اعمال در روز قیامت، یک کار خوب پنهانی داشته باشی.

وَأَقْلِلْ مِنْ مَخَالَطَةِ الْبَرَايَا وَخَالِطَهُمْ بِقَدْرِ وَاعْتِدَالِ

و از همنشینی و مخالطت با مردم بکاه، و به اندازه و میانه‌روی با آنان آمد و شد کن.

وَمِنْ خُلُقِ التَّعَافُلِ خُذْنَصِيْبًا وَأَقْبِلْ مَخَوَشَأُنِكَ لَا تُبَالِي

و از خلق و خوی تسامح و گذشت بهره‌ای برگیر و مشغول کار خودت باش و به اطرافت اهمیت نده.

وَأَبْعِدْ عَن فُضُولٍ فِي كَلَامٍ وَفِي نَوْمٍ وَفِي نَظَرٍ اِعْتِلَالٍ

و از زیاده‌روی در کلام و در خواب و در نگاه بیمار دوری کن.

وَكُلِّ مِمَّا أَحَلَّ اللَّهُ طَعْمًا وَلَا تُكْثِرْ وَلَا تُسْرِفْ بِحَالٍ

و از لقمه حلال بخور؛ و در خوردن، هرگز زیاده‌روی و اسراف نکن.

وَلَا تَحْرِضْ عَلَى الدُّنْيَا وَتَشْرَهَ فَإِنَّ الْحِرْصَ نَقْصٌ فِي الْكَمَالِ

و بر دنیا حریص و آزمند مباش زیرا حرص و طمع و آرز، نقصی در کمال فرد است.

وَكُنْ وَرِعًا لَدَى الشُّبُهَاتِ دَوْمًا وَعَنْ فِتَنِ الشُّرُورِ أَخَا اغْتِرَالِ

و همیشه نزد شبهات، ورع را پیشه ساز و از فتنه‌های شر، گوشه‌گیر باش.

وَإِنْ آنَسْتَ عِلْمًا فِي فُؤَادٍ تَوَاضَعُ فِي مَقَالِكَ وَالْفِعَالِ

و اگر در وجودت علم و دانش را احساس کردی و آن را یافتی پس در گفتار و کردار تواضع را پیشه ساز.

وَكُنْ رَجُلًا قَوِيَّ النَّفْسِ حُرًّا رَفِيعَ الْقَدْرِ عَنْ خُلُقِ ابْتِدَالِ

و فردی قوی و آزاد باش و عالی مقام از اخلاق رذیله (دور) باش.

جَمِيلَ النَّطْقِ مَحْمُودَ السَّجَايَا أَخَا رِفْقٍ وَفَضْلِ وَاحْتِمَالِ

گفتار نیکو، نیک سرشت، مهربان، بزرگ‌منش و اهل صفا و گذشت باش.

وَطَبَعَ الْحَاسِدِ الْمَذْمُومِ بَاعِدٌ فَلَا تَحْسُدْ رَفِيقًا فِي الْمَجَالِ

و از سرشت حسد مذموم دوری کن، پس در هیچ عرصه‌ای به هیچ دوستی حسد نورز.

فَإِنَّ اللَّهَ وَهَّابٌ كَرِيمٌ وَحُبُّ الْخَيْرِ مِنْ أَسْنَى الْخِصَالِ

حقا که الله عزوجل بسیار عطاکننده و بسیار بخشنده است و خیرخواهی از بهترین ویژگی‌هاست.

وَعَلَّمَ مَا عَلِمْتَ عَلَى دَوَامٍ لِكَيْ يَقْوَى وَلَا يُنْسَى- بِبَالٍ

و آنچه یاد گرفتی همیشه به دیگران یاد بده تا اینکه آموخته‌ها قوی شوند و هرگز فراموش نشوند.

وَأَنْصِفْ فِي كِتَابِكَ أَوْ جِدَالٍ سَوَاءً إِنْ تُخَالِفُ أَوْ تُوَالٍ

و در کتاب نوشتن و در بحث و جدل جانب انصاف را رعایت کن یکسان است که مخالفت کنی یا نصرت دهی.

وَحَسِّنْ مِنْ بَيَانِكَ بِاِقْتِدَائِ
بِأَهْلِ الْعِلْمِ دَوْمًا وَامْتِثَالِ

و همیشه با تاسی به اهل علم و امتثال امر، بیانات خویش را نیکو بگردان.

فَإِنَّ عُلُومَنَا تَسْمُو وَتَعْلُو
بِالْفَاطِظِ حِسَانِ كَاللَّالِي

زیرا معلومات ما با الفاضلی زیبا همانند لؤلؤ و مروارید، اوج می گیرند و فرازمند می شوند.

وَمَنْ يَقْرَأَ بِذَوْقٍ فِي بَلِيغٍ
مِنَ الْأَدَابِ يَظْفَرُ بِالنَّوَالِ

و کسی که با ذوق و سلیقه در آداب بلیغ قرائت نماید پیروزمندانه بلاغت را بدست می آورد.

وَمَنْ يَعْمَدُ لِشِعْرٍ ثُمَّ يَأْتِي
بِهِ نَثْرًا تَأَنَّقَ فِي الْمَقَالِ

و کسی که به شعر روی آورد سپس به نثر انجام دهد در گفتار جذاب می گردد.

وَلَا تَدْعُ الْكِتَابَةَ لَوْ قَلِيلًا لَتَبْلُغَ مَا تُرِيدُ بِلَا مَلَالٍ

و نوشتن را ترک نکن اگر چه کم باشد تا اینکه بدون خستگی و ملالت به چیزی بررسی که قصدش می‌کنی.

وَدَعِ ذِكْرًا جَمِيلًا فِي نَفْسِ مَنِ التَّأْلِيفِ فِي مَعْنَاهُ غَالِي

و با تألیف مهم و گرانبمایه و ارزشمند، نام نیک و زیبایی را از خویش به جا بگذار.

وَنُصَحِ الْخَلْقِ أَضْمِرٌ فِي فُؤَادِ وَرَبِّ النَّاسِ رَاقِبٌ لَا تُبَالِي

و نصیحت خلق را در قلب پنهان کن و پروردگار مردم را مراقبت نما و اهمیتی نده (مردم چه می‌گویند).

وَإِنْ نَابَتْكَ نَائِبَةٌ فَنَادِي أَيَّ رَبًّا كَرِيمًا ذَا جَلَالِ

و اگر مصیبت و گرفتاری رسید پس ندا بزن: ای پروردگار بسیار بخشنده صاحب شکوه و عظمت.

خَاتَمَةٌ

أَلَا افْتَحْ مِنْ خَبَايَا الْجُودِ فَتْحًا يُنِيرُ عَلَيَّ فِي ظُلْمِ اللَّيَالِي

خدایا! قسمتی از بخشش‌ها و عطا‌های پنهانی بر من بگشا گشودنی که تاریکی‌های شب را بر من روشن نماید.

وَأَمِدِّدْنِي بِتَوْفِيقٍ وَعَوْنٍ وَسَدِّدْنِي بِسَيْرِي وَاشْتِغَالِي

و با توفیق و یاری مرا مدد نما و قدم‌هایم در رفتنم و مشغول شدنم به علم را استوار و راست بگردان.

وَفِي خْتَمِ صَلَاةٍ مَعَ سَلَامٍ يَطِيبُ بِذِكْرِهَا حُسْنَ الْمَقَالِ

و در پایان: صلوات بهمراه سلامی که با ذکر و یاد آن بهترین گفته‌ها عطرآگین می‌شود..

عَلَى خَيْرِ الْوَرَى وَالْأَلِ دَوْمًا وَأَصْحَابٍ لَهُ حَازُوا الْمَعَالِي

همیشه باد بر بهترین خلائق و بر آل و اصحاب او، کسانی که بزرگی را بدست آوردند.

وَأَتَّبَاعِ لَهُمْ فِي خَيْرِ نَهْجٍ لَهُمْ فَضْلُ اقْتِدَاءٍ وَامْتِنَالِ

و بر پیروان آنان در بهترین راه، برای ایشان برتری الگو و اقتدا و امتثال است.

وَهَاكَ قَصِيدَةٌ فِي الْعِلْمِ جَاءَتْ بِفَضْلِ اللَّهِ لَا حَوْلِي وَحَالِي

و این قصیده پیرامون علم را بگیر که به فضل خدا آمده نه به قدرت و توان من.

فَخُذْ مِنْهَا نَصَائِحَ نَافِعَاتٍ تُشَدُّ لَهَا رِحَالُ مَعَ رِحَالِ

پس از آن نصایح سودمند بگیر که بارها و بارها برایش بار سفر بسته می‌شود.

